

GƏNC ƏDƏBİ DÜŞÜNCƏNİN POETİK SƏCİYYƏSİ

(Gənc şair Yusif Dumanın “Bu dünyada nələr varmış” kitabı haqqında qeydlər)

Şairin ərsəyə gətirdiyi hər bir poetik toplu onun düşüncələrinin, duyğularının bədii aynasıdır. Əlbəttə, şair kitabdan-kitaba öz yaradıcılıq dünyasının sərhədlərini genişləndirməli və yeni poetik ovqatı ilə oxucu marağını qazanmalıdır. Poetik topluların başqa bədii kitablardan fərqli cəhətləri də var. Ən başlıca və diqqətçəkən məziyyət odur ki, bircə şeirlə də müəllifin poetik gücünü, iqtidarını görmək mümkündür. Bəzən bir şeir bütöv bir yaradıcılığın, bir şair taleyinin poetik indeksinə çevrilir və bu uğur müəllifə sənətkar etiketi qazandırır. Tutduğu vəzifə mövqeyindən, qazandığı titullardan, fəxri adlardan asılı olmayaraq hər bir şair şeirindən, misrasından boylanır. Şeir bədii səviyyəsini ifadə edən elementlər sırasında başlıca məharət müəllifin qələmə aldığı mövzuya yanaşmada öz baxış bucağını göstərə bilməsidir. Mahiyyət etibarı ilə ədəbiyyatda bütün mövzular işlənmişdir. Lakin istedadlı qələm sahibləri, “köhnə” mövzulara da öz poetik nəfəsi ilə yeni ruh verə bilir, məhz poetik ruhun canlılığı, tərvəti şairin özünəməxsusluğunu şərtləndirən amillər sırasındadır.

Müasir poeziyamızda ənənəvi şeirin inkişafına və bədii məziyyətlərinin yeni mahiyyət kəsb etməsinə, mənəvi-əxlaqi dəyərlərin poetik vüsətlə qorunmasına özünəməxsus dəst-xəttlə, səmimi ovqatla xidmət göstərən, istedadlı gənc şairlərdən biri Yusif Dumanıdır.

O, Ağsu rayonunun Çiyli kəndində anadan olub. Atası Qiyas Məmmədov vətənpərvər ziyalı, həm də qələm adamıdır. Arabir mətbuatda məqalələrlə çıxış edir.

Poeziya aləmində elə şairlər vardır ki, onların istedadının mayası xalq təfəkkürünün zənginliyindən qaynaqlanaraq, insanın arzusunu, ümidini, kədərini, sevincini, bütövlükdə mənəvi dünyasını rəvan, səmimi və aydın əks edir.

Onun poeziyasının əsas mövzusu insan, həyat, vətənpərvərlik duyğularının poetik ehtivasi, pak məhəbbətin təcəssümü, həmçinin ləyaqətli insan şəxsiyyətinin səmimi və obrazlı tərənnümü və qayğıkeşliyin təbliğidir.

Gənc şairin şeirləri bədii ovqat, poetika baxımından nəzəri cəlb etməklə bərabər, həm də yaradıcılıq xüsusiyyətləri ilə də maraq doğurur. Səmimi ahəngdarlığı, rəvanlığı ilə seçilən şeirləri vətəndaşlıq möhürü ilə təsdiqlənərək, xal-

qın ruhunu oxşayan şair dəst-xəttini müəyyənləşdirir və geniş oxucu sevgisinin ünvanına çevrilir.

“Bu dünyada nələr varmış” kitabına toplanmış poetik nümunələr gənc şair düşüncəsinin sənət müstəvisində əyaniləşməsidir. Yusifin şair kimi fərdi yaradıcılıq mənasını səciyyələndirən önəmli xüsusiyyət onun vətəndaşlıq qayəsinin səmimiyyəti və dolğunluğuudur.

Şairin müxtəlif mövzularda yazılan şeirlərini səmimiyyət, həyat hadisələrinə fəlsəfi baxış, xeyirxahlıq duyğularının təbliği, saf sevgi kimi amillər birləşdirir. Bütün bu məziyyətlər Yusif Dumanın sözə məsuliyyətlə yanaşmasının nəticəsidir.

Şairin ədəbi uğurunu

şərtləndirən cəhətlərdən biri də onun qələmə aldığı mövzuların mahiyyətinə dərinlənə və bilməsi, gördüyü problemlərin səbəbini araşdırmasıdır. Milli-mənəvi dəyərlərimizə bağlılığı, milli özünüdərk mövzularına vəqif olması diqqətdən yayınmır. Onun şeirlərində yalnız milli ağrıların göstərilmir, həm də bu bəlaları doğuran səbəblər bədii sənət güzgüsündə işıqlandırılır. Y.Dumanın poetik nümunələrində insan, təbiət və zamanla bağlı fikir və düşüncələr təqdim olunan mahiyyətin mühüm tərkib hissəsi kimi üzə çıxır.

Vətən sevgisi, yurd məhəbbəti, bədii-ictimai mündəricə onun yaradıcılıq kredosunun əsasını təşkil edir. Özünəməxsus obrazlar yaratmaq bacarığı, sözü yerində işlətmək məharəti, həmçinin sadə deyimlə zəngin poetik mənə ifadə bilməsi onun bədii təfəkkürünün xüsusiyyətini əyaniləşdirir. Heyat həqiqətlərinin bədii səciyyəsinə şair ruhunun poetik aynasında ehtiva edir.

**Dərdi verib dərdin üstə,
Dərd gətirir dəstə-dəstə,
Bizi edib yaman xəstə,
Amma özü cağıdı dünya.**

**Qəlbimizdə böyük yara,
Bilmirik ki, gedək hara,
Kasıb üzə atıb qara,
Varlı üzə ağdı dünya.**

**Düşüb qərribə bir izə,
Gəldi Yusif yenə sözə,
And içərək deyim sizə,
Biz ölüyük sağdı dünya.**

Kitabdakı şeirlərin önəmli məziyyətlərindən biri də insanın mənəvi dünyasının, hissələr, duyğular aləminin həssas və zərif ifadə olunmasıdır. Bu poetik nümunələrdə saf bir sevginin, hicran və həsrət qo-

xulu məhəbbətin, həmçinin dünya, zaman, insanpərvərlik komponentlərinin bədii inikası, halallığın səmimi tərənnümü diqqəti cəlb edir. Lirik qəhrəmanın yaşadığı hissələrin ucalığını, qüdrətini daha parlaq və gözəl ifadə etmək üçün istifadə olunan bədii təsvir və ifadə vasitələrinin tərəvətli şairin poetik imkanlarının inikasındır.

Gənc şairin poetik əsərlərinin lirik qəhrəmanı öz müşahidə qabiliyyəti ilə diqqəti cəlb

edir. Onun fərdi poetik siması, yalnız qələmə aldığı nümunələrin üslub cəhətlərində deyil, həmçinin hadisələrə yanaşmasında, onları seçməsinə və qiymətləndirməsində, lirik “eqo”nun əhval-ruhiyyəsini tərəvətli, həm də səmimi çalarlarla ehtiva etməsindədir.

Yusif Duman gənc olsa da, dilimizin zəngin və rəngarəng təhkiyələrindən, bədii təsvir və ifadə vasitələrindən bacarıqla istifadə edərək, qələmə aldığı mövzuların bədii həllini, poetik ümumiləşdirməsini özünəməxsus ovqatda təqdim edə bilir.

Onun şeirlərində

məxsusi bir məziyyət var ki, onu başqalarından fərqləndirə bilir. Bu cəhəti şərtləndirən amil geniş və dərin mənada sadəlikdir və bu sadəlikdə bədii zənginlik mövcuddur. Onun şeirlərinin məğzini təşkil edən bədii-fəlsəfi düşüncə uğurlu yaradıcılıq səciyyəsi daşıyır.

Şairin lirikasında həsrət və qəm motivlərinin yeknəsəkliyi, sentimental notlar, gereksiz pafos duyulmur.

Kitabdakı şeirlərində insan ləyaqətinin tərənnümü, həmçinin xeyirxahlıq, nəəcilik, əzəmət və gözəllik duyğularının bədii müstəvidə səmimi təbliği, bütövlükdə yaradıcılığın ictimai-fəlsəfi mündəricə gətirir. Bu poetik nümunələri mövzundan asılı olmayaraq

daxili bir bədii məntiq, ümumi bir mənə birləşdirir. Yusif Dumanın şeirlərində insana inam və etibar motivi güclü olduğu üçün, bu məziyyət şeirlərinin bədii siqletinə nikbin əhval-ruhiyyə, işıq və hərarət qatır.

Yusif Dumanın rəvan və təbii üslubu,

şeirlərinin vəzn, bölgü, qafiya və poetik strukturun digər elementlərindən uğurla istifadə etmək bacarığı onun istedadını şərtləndirən keyfiyyət kimi önəmli səciyyə daşıyır. Poetik yükündən bədii mahiyyətindən asılı olmayaraq, Yusifin bütün şeirlərindən həyat ətri gəlir, milli dəyərlərin, mənəviyyət ocağının halallıq qoxusu duyulur.

Bu şeirlərdə insanın insanlara qarşısında, bəşəriyyət qarşısında insanlıq borcunun və ləyaqətinin vicdanla, ədalətlə, namusla icrası məsələsinə böyük diqqət verilir.

Bu xüsusiyyətlər onun şeirlərinə ictimai dərinlik, geniş vüsət və məzmun bütövlüyü gətirir.

**Doğru danış, düzgün yaşa, düz dolan,
Yalanlar tez düşər bil qiymətindən.
Namus ilə yaşa qardaş, dünyanı,
Yoxsa düşər ayla il qiymətindən.**

**Oxu, öyrən, düzgünlüyü düş başa,
Onda ayaq toxunmaz heç vaxt daşa.
Keyri yoxdu əlli yaşa, yüz yaşa,
Düşübdü əgər dil qiymətindən.**

**Yusif, heç vaxt düzü səhvə yollama,
Dünya sirdi sirli burax anlama.
Vidansız vicdan üstə danlama,
Yavaş-yavaş sən də sil qiymətindən.**

Məlumdur ki, lirik əsərlərdə yenilik ruhu o vaxt diqqət kəsb edir ki, orada həyatı müşahidə bədii materialın, poetik obyektin yeni cizgilərinə, görünməmiş tərəflərinə nüfuz etmiş olur.

Şairin şeirlərində ictimai, mənəvi, əxlaqi tamlıq və halallıq mövzusu geniş yer tutur və onun dünyagörüşünün, bədii-estetik idealının müəyyənləşməsində, formalaşmasında əhəmiyyətli rol oynayır. Bu poeziyanın ən səciyyəvi xüsusiyyətlərindən biri onun müasirliyi, yəni şair müasir həyatımızın təzadlarını, onun insanlara səadət bəxş edən məqamlarını və eyni zamanda, insanları əzab mənəşində sıxan anları poetik məzmununda ehtiva edərək, onu yeni-yeni mənə çalarları ilə zənginləşdirir.

Yusif Dumanın şeirlərində milli kolorit qüvvətli olduğu üçün böyük maraq doğurur. Bu cəhət şeirlərin mövzusun-

da, mütəmadi müraciət olunan qoşma janrının ahəng və ritmində, bədii təsvir vasitələrində nəzərə cəpdir. O, insan mənəviyyatının qüdrət və gözəlliyini tərənnüm edəndə də, doğma yurdu vəsf edəndə də, elin adət-ənənələrindən yazanda da kolorit zənginliyi diqqəti cəlb edir.

Şairin çoxsaylı qoşma, gəraylı və digər poetik janrlarda yazdığı şeirlər öz tərəvəti və bədii sanbalı ilə könül oxşayır.

**Xoşum gəlmir bu dünyadan,
Çünki görün gözü yoxdu.
Nə eşitdim yalan çıxdı
Yeni bunun düzü yoxdu?**

**Düzün yazdım qələmimlə,
Ay oxucum, məni dinlə.
Dava saldı o, mənimlə,
Bir baxdım ki özü yoxdu.**

**Daim yaxşı düşər yada,
Yusif, ömrü vermə bada.
Elə yaşa bu dünyada,
Deməsinlər izi yoxdu.**

Şair bir çox şeirlərində lakonik poetik detallarla oxucu xəyalında maraqlı lövhələr canlandırır. Onun bir sıra poetik nümunələrində mürəkkəb psixoloji vəziyyətlər, anlar və duyğular, hissələr aləmi çox zərif və dəqiq ifadəsini, bədii həllini tapmışdır. O, bədii dilin estetik gözəlliyinə, emosionallığına məsuliyyətlə yanaşaraq, məzmunu uyğun forma rəngarəngliyindən bacarıqla istifadə etməyi bacarır. Yusif Dumanın yaradıcılığında mənəvi-əxlaqi zənginliyin harmoniyası vardır. Bu mənada o, daim inkişaf edən həm forma və məzmun əlvanlılığı, həm də poetika baxımından özünü axtaran bir istedadın sahibidir.

Bəllidir ki, bədii sənətin gücü böyük ideyanın, dəyərli fikrin obrazlı təcəssümündə, səmimi və tərəvətli ehtivasındadır.

Bu keyfiyyətlər qələm sahibindən bədii sözün mənə çalarlarını, dilin incəliklərini duyduğu, poetik obrazlar sisteminə əsərin forma və məzmun vəhdətini yaratmağı, sənət qarşısında daim məsuliyyət hissini qorumağı tələb edir. Bütün bu məziyyətlər gənc şair Yusif Dumanın yaradıcılığında öz əksini tapmaq istiqamətindədir.

“Bu dünyada nələr varmış” şeirlər toplusunu gənc istedadlı şairin ədəbi uğuru, yaradıcılıq nailiyyəti kimi səciyyələndirmək olar.

İstedadlı gənc şair Yusif Dumana böyük yaradıcılıq arzulayıram!

**Sabir Nemətzadə,
AYB və AJB-nin üzvü,
Prezident mükafatçısı**

